

Hrvatski kao strani više nije stran

(Zrinka Jelaska i sur.: *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2005.)

Posljednjih je nekoliko desetljeća istraživanje o ovladavanju stranim, bolje reći nematerinskim jezikom u punom zamahu, napose u Europi. Premda je pojedinačnih bavljenja u hrvatskom jezikoslovlju bilo i prije, tek je u posljednjih desetak godina učinjen znatan napredak u proučavanju hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, pa su još uvijek mnogi radovi s ovoga područja zapravo pionirski. Velik iskorak u tom smjeru svakako je knjiga *Hrvatski kao drugi i strani jezik* Zrinke Jelaske i sedmero suradnika (V. Blagus, M. Bošnjak, L. Cvikić, G. Hržica, I. Kusin, J. Novak-Milić, N. Opačić), nastala, kako se u predgovoru navodi, kao ishod višegodišnjih teorijskih istraživanja i praktičnoga rada u nastavi. Knjiga je nastojala objediniti radove koji se bave različitim vidovima hrvatskoga jezika, s posebnim težištem na njegovo učenje i usvajanje. Od pet cjelina koliko ih je u knjizi, prve su dvije pretežito teorijskoga karaktera, a preostale se tri oslanjaju na rezultate do kojih se došlo u nastavnoj praksi, u radu sa studentima polaznicima tečaja u Hrvatskoj ili u inozemstvu te analizom dostupnih materijala (udžbenika i priručnika) predviđenih za učenje.

Prva cjelina *Teorijske osnove* sadržava sedam poglavlja kojima je zajednički teorijski okvir usvajanje jezika. Polazi se od općih spoznaja potvrđenih za druge jezike koje se mogu primijeniti i na hrvatski, ujedno se razlučuju postojeći nazivi i predlažu novi (*strani jezik, drugi jezik, sumaterinski jezik, obiteljski jezik, okolinski jezik* itd.), donose se osnovne spoznaje o jezičnom razvoju i usvajanju kako materinskoga tako i nematerinskoga jezika.

Pristup građi hrvatskoga jezika druga je cjelina koja najprije donosi pregled dosadašnjih istraživanja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika s komentiranom bibliografijom. Ostala poglavlja propituju funkcioniranje složenoga sustava hrvatskoga jezika i nude učinkovitija metodička rješenja pri njegovu poučavanju (padežni ustroj, glagolski vid, glagolske vrste posebno, rječnik).

Treća cjelina *Postojeći priručnici hrvatskoga* donosi pregled postojećih priručnika i udžbenika hrvatskoga kao drugoga i stranoga sa smjernicama za buduću izradbu. Detaljnije se opisuje i po odabranim kriterijima međusobno uspoređuje šest udžbenika autori kojih su izvorni i neizvorni govornici hrvatskoga. Preostala se četiri poglavlja bave zastupljenošću i načinom obradbe pojedinih jezičnih kategorija u priručnicima (padežnoga sustava, glagolskoga vida, glagolskih vrsta i odabira riječi).

U četvrtoj, najkraćoj, cjelini *Hrvatski i drugi jezici* tri su poglavlja koja se tiču odnosa hrvatskoga prema drugomu jeziku ili jezicima. Govori se o položaju hrvatskoga u višejezičnoj sredini, višejezičnim idiomima unutar i izvan Hrvatske, utjecaju materinskoga engleskoga jezika na izgovor hrvatskih riječi te o poteškoćama u učenju srodnih jezika na primjeru govornika koji su prethodno učili srpski i jednojezičnih govornika hrvatskoga jezika.

U petoj, posljednjoj, cjelini knjige *Nastava i poučavanje gramatičkim obilježjima* raspravlja se najprije općenito o nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika, njezinoj organizaciji, polaznicima tečaja i njihovim predavačima, programima i načinima vrednovanja postignute razine usvojenosti znanja itd. Zatim se daju praktične smjernice za poučavanje hrvatskih glagola i padeža, izdvajaju se načela u poučavanju (prototipnost, čestota, postupnost) te se iznose prednosti izravnoga gramatičkoga poučavanja kad je riječ o tipu jezika kao što je hrvatski. Iscrpan popis literature (s više od 450 jedinica) i bilješke o autorima slijede na samom kraju.

Bez obzira na to što se broj govornika hrvatskoga i potrebe njegova učenja, barem u brojčanom smislu, ne mogu mjeriti s tzv. velikim svjetskim i europskim jezicima, nije manja obveza kroatista i drugih stručnjaka da dublje pristupe ovom područ-

ju i što bolje teorijski osmisle i praktično izvedu nastavni proces. Međutim, stoji svakako i tvrdnja iz predgovora ovoj knjizi da je govornicima hrvatskoga ovladavanje hrvatskim standardnim jezikom donekle slično ovladavanju drugim jezikom/jezicima, pa se i u tom smislu mogu promatrati neke raščlanjivane teme iz ove knjige. Treća i ne manje važna dimenzija koju ova knjiga otvara jest pojava višejezičnosti, napose u nekim hrvatskim krajevima i problemi učenja hrvatskoga u školama. Knjiga koja jednostavnim rječnikom ali znanstvenom preciznošću obuhvaća sva važna jezična pitanja pri učenju i usvajanju hrvatskoga, kao i mnoga izvanjezična pitanja koja na njih utječu, nezaobilazan je priručnik svima koji se bave usvajanjem drugoga/stranoga jezika. Dobro je došla i kroatistima koji odsada mogu pristupiti proučavanju i opisivanju svoga materinskoga jezika s druge strane. Na kraju valja spomenuti da je knjiga u cjelini uspješan spoj znanstvene teorijske podloge i praktične oprimgjerenosti.

Hrvatski kao drugi i strani jezik u svim nabrojenim segmentima opravdava svoju namjenu, otvarajući novo, sve popularnije, a dodala bih i potrebnije, poglavlje suvremene kroatistike.

Tomislava Bošnjak Botica